

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

**SA COSTITUZIONE DE SA
REPÙBLICA ITALIANA
IN LIMBA SARDA**

SA COSTITUZIONE DE SA REPÙBLICA ITALIANA

PRINTZÌPIOS FUNDAMENTALES

Art. 1.

S'Itàlia est una Repùblica democràtica, fundada subra su traballu.

Sa soberania apartenet a su pòpulu, chi l'esèrtzitat in sas formas e in sos limites de sa Costituzione.

Art. 2.

Sa Repùblica reconoschet e garantit sos deretos inviolàbiles de s'òmine, siat comente singulu siat in sas formatziones sotziales in ue s'expressat sa personalidade sua, e rechedet s'acumprimentu de sos doveres inderogàbiles de solidariedade politica, econòmica e sotziale.

Art 3.

Totu sos tzitadinos ant dignidade sotziale paris e sunt uguals in dae in antis de sa lege, sena distinzione de sessu, de ratza, de limba, de religione, de opinionones politicas, de conditziones personales e sotziales.

Est còmputu de sa Repùblica a nche transire sos ostàculos de òrdine econòmicu e sotziale, chi, limitende de fatu sa libertade e s'ugualidade de sos tzitadinos, impèigant s'isvilupu prenu de sa pessone umana e sa partetzipatzione efetiva de totu sos traballadores a s'organizatzione politica, econòmica e sotziale de su Paisu.

Art. 4

Sa Repùblica reconoschet a totu sos tzitadinos su deretu a su traballu e promovet sas conditziones chi fatzant efetivu custu deretu.

Ogni tzitadinu at su dovere de pònneru in òpera, segundu sas possibilidades suas e a su sèberu suo, un'atividade o una funtzione chi cuncurrat a su progressu materiale o ispirituale de sa sotziedade.

Art. 5

Sa Repùblica, una e indivisibile, reconoschet e promovet sas autonomias locales; àtuat in sos servìtzios chi dependent dae s'Istadu su detzentramentu amministrativu prus ampru; adèguat sos printzipios e sos mètodos de sa legislatzione sua a sas esigèntzias de s'autonomia e de su detzentramentu.

Art. 6

Sa Repùblica tutelat cun normas apòsitassas minorias linguìsticas.

Art. 7

S'istadu e sa Crèsia catòlica sunt, ognunu in s'òrdine suo, indipendentes e soberanos.

Sos raportos issoro sunt regulados dae sos Patos Lateranenses. Sas modificatziones de sos Patos adduidas dae sas duas partes, non rechedent protzedimentos de revisione costituzionale.

Art. 8

Totu sas confessiones religiosas sunt a manera parivile liberas in dae in antis a sa lege.

Sas confessiones religiosas diferentes de sa catòlica ant su deretu de s'organizare segundu sos istatutos issoro semper chi non cuntrastent cun s'ordinamentu italianu.

Sos raportos issoro cun s'Istadu sunt regulados cun lege subra sa base de intesas cun rapresentàntzias ufiziales.

Art. 9

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Sa Repùblica promovet s'isvilupu de sa cultura e sa chirca iscientifica e tècnica.

Tutelat su paesàgiu e su patrimòniu istòricu e artìsticu de sa Natzione.

Art 10

S'ordinamentu giurìdicu italianu si cunformat a sas normas reconnotas a manera generale de su deretu internatzionale.

Sa condizione giurìdica de s'istrangeri est regulada dae sa lege in cunformidade a sas normas e de sos tratados internatzionales.

S'istrangeri a su cale siat impèdidu in su paisu suo s'esertitziu efetivu de sas libertades democràticas garantidas dae sa Costituzione italiana, at deretu de asilu in su territòriu de sa Repùblica segundu sas condiziones apostivadas dae sa lege.

No est ammitida s'estradiçione de s'istrangeri pro reatos polìticos.

Art. 11

S'Itàlia refudat sa gherra comente istrumentu de ofesa a sa libertade de sos àteros pòpulos e comente mèdiu de risolutzione de sas contierras internatzionales; cunsentit, in condizione de paridade cun sos àteros istados, a sas limitatziones de soberania netzessàrias a un'ordinamentu chi asseguret sa paghe e sa giustitzia intre sas Natziones; promovet e favoresset sas organizatziones internatzionales chi traballant a custu iscopu.

Art. 12

Sa bandera de sa Repùblica est su tricolore italianu: birde, biancu e ruju, a tres fascas verticales de dimensiones ugualas.

PARTE I

DERETOS E DOVERES DE SOS TZITADINOS

TÌTULU I

RAPORTOS TZIVILES

Art. 13

Sa libertade personale est inviolàbile. No est ammitida forma alguna de detenzione, de ispetzione o percuisizione personale, nen cale si siat àtera restrizione de sa libertade personale, si non pro atu motivadu de s'autoridade giuditziària e petzi in sos casos prevididos dae sa lege.

In casos etzetzionales de netzessidade e urgèntzia, indicados a manera tassativa dae sa lege, s'autoridade de seguràntzia pùblica podet adotare provvedimenti provisòrios, chi depent èssere comunicados intro barantoto oras a s'autoridade giuditziària e, si custa non los cunvòlidat in sas barantoto oras imbenientes, si cunsiderant revocados e abarrant privos de ogni efetu.

Est punida ogni violèntzia fisica e morale subra sas pessones semper e cando sutapostas a restritziones de sa libertade.

Sa lege apostivigat sos lìmities màssimos de s'impresonamentu preventivu.

Art. 14

Su domitzìliu est inviolàbile.

Non si nche podent esecutare ispetziones o percuisitziones o secuestros, si no in sos casos e modos apostivigados dae sa lege segundu sas garantzias obligatòrias pro sa tutela de sa libertade personale.

Sos averiguamentos e sas ispetziones pro motivos de sanidade e de salvesa pùblica o pro fines econòmicos e fiscales sunt regulados dae leges ispetziales.

Art. 15

Sa libertade e sa segretesa de sa corrispondèntzia e de ogni àtera forma de comunicatzione sunt inviolàbiles.

Sa limitazione issoro podet acadèssere petzi pro atu motivadu de s'autoridade giuditziària cun sas garantzias apostivadas dae sa lege.

Art. 16

Ogni tzitadinu podet tzirculare e istare a manera lìbera in cale si siat parte de su territòriu natzionale, sende salvas sas limitaciones chi sa lege apostivgat in via generale pro motivos de sanidade o de seguràntzia. Restritzione peruna podet èssere cajonada dae resones polìticas.

Ogni tzitadinu est liberu de essere dae su territòriu de sa Repùblica e de bi torrare, sende salvos sos òbligos de lege.

Art. 17

Sos tzitadinos ant deretu de si riunire a manera patzìfica e sena armas.

Pro sas riuniones, finas in logu abertu pro su pùblicu, no est rechèdidu avisu.

De sas riuniones in logu pùblicu depet èssere dadu avisu preventivu a sas autoridades, chi las podent vedare petzi pro motivos cumprovados de seguràntzia o de salvesa pùblica.

Art. 18

Sos tzitadinos ant deretu de s'assotziare a manera libera, sena autorizazione, pro fines chi non siant vedados a sos sìngulos dae sa lege penale.

Sunt proibidos sos sòtzios segretos e cussos chi persighint, finas a manera indireta, miras polìticas tràmite organizziones de creze militare.

Art. 19

Totus tenent su deretu de professare a manera libera sa fide religiosa de ognunu in cale si siat forma, individuale o assotziata, de nde fàghere propaganda e de nd'esertzare in privadu o in pùblicu su cultu, a patu chi non siant ritos contra a sas costumias bonas chi deghent.

Art. 20

Su caràtere eclesiàsticu e su fine de religione o de cultu de unu sòtziu o istituzione non podent èssere càusa de limitatziones ispetziales legislativas, nen de gravames fiscales ispetziales pro sa costituzione sua, capassidade giurìdica e ogni forma de atividade.

Art. 21

Totus tenent su deretu de manifestare a manera libera su pensu issoro cun sa paràula, s'iscritu e ogni àteru mèdiu de difusione.

S'imprenta non podet èssere sugeta a autorizatziones o tzensuras.

Si podet protzedire a secuestro petzi pro atu motivadu dae s'autoridade giuditziària in su casu de delitos, pro sos cales sa lege subra s'imprenta a manera espressa l'autorizet, o in su casu de violatzione de sas normas chi sa lege matessi ponet pro s'indicu de sos responsàbiles.

In custos casos, cando non bi siat urgèntzia manna e non siat possibile s'interventu a tempus pretzisu de s'autoridade giuditziària, su secuestro de s'imprenta periòdica podet èssere esecutadu dae ufiziales de politzia giuditziària, chi depent a manera immediata, e mai pro prus de bintibator oras, fàghere denùntzia a s'autoridade giuditziària. Si custa non lu convàlidat in sas bintibator oras imbenientes, su secuestro est revocadu e privadu de ogni efetu.

Sa lege podet apostivigare, cun normas de caràtere generale, chi siant isparghinados a manera pùblica sos mèdios de finanziamentu de s'imprenta periòdica.

Sunt vedadas sas publicatziones a imprenta, sos ispetàculos e totu sas àteras manifestatziones contra a sas costumadas bonas chi deghent. Sa lege apostivigat providimentos adeguados a prevenire e a reprimire sas violatziones.

Art. 22

Nemos podet èssere privadu, pro cajones políticas, de sa capassidade giurìdica, de sa tzitadinàntzia, de su nùmene.

Art. 23

Peruna prestatzione personale o patrimoniale podet èssere imposta si non fundada in sa lege.

Art. 24

Totus podent agire in giuditziu pro sa tutela de sos deretos issoro e interessos legìtimos.

Sa defensa est deretu inviolàbile in ogni istadu e gradu de su protzedimentu.

Sunt assegurados a sos chi non sunt de prospore, cun istitutos apòsitos, sos mèdios pro agire e si defensare in dae in antis a ogni giurisdizione.

Sa lege detèrminat sas conditziones e sos modos pro acontzare sos errores giudiziàrios.

Art. 25

Nemos podet èssere isbortadu dae su giùighe naturale preconstituidu pro lege.

Nemos podet èssere punidu si non pro more de una lege chi siat intrada in vigèntzia in antis de su fatu imputadu.

Nemos podet èssere sutapostu a measuras de seguràntzia si no in sos casos prevididos dae sa lege.

Art. 26

S'estradizione de su tzitadinu podet èssere cunsentida si in casu mai siat a manera espressa previdida dae sas conventziones internatzionales ebbia.

Non podet èssere ammitida in perunu casu pro reatos politicos.

Art. 27

Sa responsabilidade penale est personale.

S'imputadu no est consideradu culpabile finas a sa cundenna definitiva.

Sas penas non podent èssere dadas cun tratamentos contràrios a su sensu de umanidade e depent punnare a torrare a educare su cundennadu.

No est ammitida sa pena de morte, si no in sos casos prevididos dae sas leges militares de gherra.

Art. 28

Sos funtzionàrios e sos dipendenti de s'Istadu e de sos entes pùblicos sunt responsàbiles a manera diretta, segundu sas leges penales, tziviles e amministrativas, de sos atos acumpridos in violatzione de deretos. In custos casos sa responsabilidade tzivile s'estendet a s'Istadu e a sos entes pùblicos.

TÌTULU II

RAPORTOS ÈTICU-SOTZIALES

Art. 29

Sa Repùblica reconoschet sos deretos de sa famiglia comente sotziedade naturale fundada subra su matrimòniu.

Su matrimòniu est ordinadu subra s'ugualidade morale e giuridica de maridu e mugere, cun sos lùmites apostivigados dae sa lege a garantzia de s'unidade familiare.

Art. 30

Est dovere e deretu de su babbu e de sa mama a pesare, istruire e educare sos fìgios, mancari siant nàschidos foras dae su matrimòniu.

In sos casos de incapatzidade de su babbu e de sa mama, sa lege providit chi siant acumpridos sos còmptos issoro.

Sa lege assegurat a sos figios nàschidos foras dae su matrimòniu ogni tutela giuridica e sotziale, cumpatibile cun sos deretos de sos membros de sa famiglia legìtima.

Sa lege detat normas e limites pro sa chirca de sa paternidade.

Art. 31

Sa Repùblica fatzìlitat cun mesuras econòmicas e àteras providèntzias sa formatzione de sa famiglia e s'acumprimentu de sos còmptos chi li pertocat, cun atentu particulare pro sas familias mannas.

Amparat sa maternidade, s'infàntzia e sa gioventude favoressende sos istitutos chi servint pro custa mira.

Art. 32

Sa Repùblica tutelat sa salute comente deretu fundamentale de s'individuu e interesse de sa colletividade e garantit curas a indonu pro sas pessones pòberas.

Nemos podet èssere obligadu a unu tratamentu sanitàriu determinadu si non pro disponimentu de lege. Sa lege non podet in casu perunu violare sos limites impostsos dae su respetu de sa pessone umana.

Art. 33

S'arte e s'iscèntzia sunt liberas e liberu nd'est s'insegnamentu.

Sa Repùblica detat sas normas generales pro s'istrutzione e istituit iscolas istatales pro totu sos òrdines e grados.

Entes e privados tenent su deretu de istituire iscolas e istitutos de educatzione, sena càrrigos pro s'Istadu.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Sa lege, fissende sos deretos e sos òbligos de sas iscolas no istatales chi pedint sa paridade, depet assegurare a custas libertade prena e a sos alunnos issoro unu tratamentu iscolàsticu parìvile a cussu de sos alunnos de sas iscolas istatales.

Est a òbligu un'esàmene de Istadu pro s'ammissione a sos òrdines e grados diferentes de iscolas o pro sa congruida de issos e pro s'abilitazione a sa professione.

Sas istituziones de cultura arta, universidades e acadèmias tenent deretu de si dare ordinamentos autònomos in sos lìmities apostivados dae sas leges de s'Istadu.

Art. 34

S'iscola est aberta a totus

S'istruzione inferiore, intregada pro oto annos nessi, est obligatòria e a indonu.

Sos capatzos e meressidores, mancarì chi siant privos de mèdios, tenent su deretu de l'òmpere sos grados prus artos de sos istùdios.

Sa Repùblica faghet efetivu custu deretu cun bussas de istùdiu, assegno a sas famìlias e àteras providènzias, chi depent èssere atribuidas tràmite cuncursu.

TÌTULU III

RAPORTOS ECONÒMICOS

Art. 35

Sa Repùblica tutelat su traballu in totu sas formas e aplicatziones suas.

Ponet incuru a formare e pesare a manera professionale sos traballadores.

Promovet e favoresset sos acordos e sas organizatziones internatzionales chi punnant a afirmare e regulare sos deretos de su traballu.

Reconnoschet sa libertade de emigratzione, francu sos òbligos apostivigados dae sa lege in s'interesse generale, e tutelat su traballu italianu foras de s'Itàlia.

Art. 36

Su traballadore tenet deretu a una retribuzione proportzionada a sa cantidade e calidade de su traballu suo e a ogni manera bastante a assicurare a issu etotu e a sa famiglia sua una vida libera e digna.

Sa dura màssima de sa gerronada de traballu est apostivigada dae sa lege.

Su traballadore tenet deretu a su reposu ogni chida e a fèrias anuales retribuidas, e non bi podet renunziare.

Art. 37

Sa fèmmina chi traballat tenet sos deretos matessi e, a traballu parìvile, sas retribuciones matessi chi tocant a su traballadore. Sas conditziones de traballu depent permitere s'acumprimentu de sa funtzione familiare essenziale sua e assicurare a sa mama e a su pipiu una protetzione adeguada e ispetziale.

Sa lege apostivigat su limite mìnimu de edade pro su traballu salariadu.

Sa Repùblica tutelat su traballu de sos de edade minore cun normas ispetziales e garantit a issos, a traballu parìvile, su deretu a sa paridade de retribuzione.

Art. 38

Ogni tzitadinu chi no est àbile a su traballu e chi non tenet sos mèdios bastantes pro bìvere tenet deretu a èssere mantènnidu e a tènnere s'assistèntzia sotziale.

Sos traballadores tenent deretu chi siant prevididos e asegurados mèdios adeguados a sas esigèntzias de vida in casu de infortùniu, maladia, invalidade e betzesa, disocupatzione non voluntària.

Sos inàbiles e sos minorados tenent deretu a s'educatzione e a s'aviamentu professionale.

A sos còmptos prevididos in custu articulu providint òrganos e istitutos assentados o integrados dae s'Istadu.

S'assistèntzia privada est libera.

Art. 39

S'organizatzione sindacale est libera.

A sos sindacados non podet èssere impostu àteru òbligu si non sa registratzione issoro in sos ufizios locales o tzentrales, in cunforma a sas normas de lege.

Est condizione pro sa registratzione chi sos istatutos de sos sindacados apostivighent un'ordinamentu internu a base democràtica.

Sos sindacados registrados tenent personalidade giuridica. Podent, rapresentados a manera unitària in proportzione a sos iscritos issoro, stipulare cuntratos colletivos de traballu cun eficatzidade obligatòria pro totu sos chi appartenent a sas categorias a sas cales su cuntratu faghent riferimentu.

Art. 40

Su deretu de isciòperu s'esèrtzitat segundu sas leges chi lu règulant.

Art. 41

S'initziativa econòmica privada est libera.

Non si podet acumprìre contra a s'utilidade sotziale o a manera de fàghere dannu a sa seguràntzia, a sa libertade, a sa dignidade umana.

Sa lege detèrminat sos programmas e sos controllos pretzisos pro chi s'atividade econòmica pùblica e privada potzat èssere inditada e coordinada a fines sotziales.

Art. 42

Sa proprietade est pùblica o privada. Sos benes econòmicos appartenent a s'Istadu, a entes o a privados.

Sa proprietade privada est reconnota e garantida dae sa lege, chi nde detèrminat sos modos de acuistù, de godimentu e sos limites cun sa mira de nd'assegurare sa funtzione sotziale e de la fàghere atzessibile a totus.

Sa proprietade privada podet èssere, in sos casos prevididos dae sa lege, e salvu indennizatziones, ispropriada pro motivos de interesse generale.

Sa lege apostivigat sas normas e sos limites de sa sutzessione legìtima e testamentària e sos deretos de s'Istadu subra sas eredades.

Art. 43

A fines de utilidade generale sa lege podet riservare in òrigine o trasferire, tràmite ispropriazione e salvu indennizazione, a s'Istadu, a entes pùblicos o a comunidades de traballadores o de utentes impresas o categorias determinadas, chi fatzant riferimentu a servìtzios pùblicos essentziales o a fontes de energia o a situatziones de monopòliu e tèngiant caràtere de interesse generale primorosu.

Art. 44

A fines de cunsighire s'isfrutamentu razzionale de sa terra e de determinare raportos sotziales de paridade, sa lege imponet òbligos e vìnculos a sa proprietade terriera privada, fissat limites a sa mannària sua segundu sas regiones e sas zonas agràrias, promovet e imponet sa bonifica de sas terras, sa trasformatzione de su latifundiu e su de torrare a costituire unidades produtivas; agiudat sa proprietade minore e mèdia.

Sa lege disponet provvedimenti in favore de sas zonas montanas.

Art. 45

Sa Repùblica reconoschet sa funtzione sotziale de sa cooperatzione a caràtere de mutualidade e sena fines de ispeculazione privada. Sa lege nde promovet e favoresset s'afortiamentu cun sos mèdios prus idòneos e nd'assegurat, cun sos controllos pretzisos, su caràtere e sas finalidades.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Sa lege providit a sa tutela e a s'isvilupu de s'artisanadu.

Art. 46

A fines de s'elevatzione econòmica e sotziale de su traballu in armonia cun sas esigèntzias de sa produtzione, sa Repùblica reconoschet su deretu de sos traballadores a collaborare, in sos modos e in sos limites apostivados dae sas leges, a sa gestione de sas aziende.

Art. 47

Sa Repùblica incoragit e tutelat su respàrmu in totu sas formas suas; disciplinat, coòrdinat e controllat s'esertiziu de su crèditu.
Favoresset s'atzessu de su respàrmu popolare a sa proprietade de s'abitazione, a sa proprietade direta pro cultivare e a su diretu e indiretu investimentu atzionàriu in sos complessos produtivos mannos de s'Itàlia.

TÌTULU IV

RAPORTOS POLÌTICOS

Art. 48

Sunt eletores totu sos tzitadinos, òmines e fèminas, chi ant l'òmpidu s'edade majore.

Su votu est personale e uguale, liberu e segretu. A votare est unu dovere tzìvicu.

Sa lege apostivigat rechositos e modalidades pro s'esertiziu de su deretu de votu de sos tzitadinos residentes foras de s'Itàlia e nd' assegurat s'efetividade. Pro custa mira est istituída una tzircoscrittione Estero pro s'elezione de sas Càmeras, a sa cale sunt assegnados sègios in su nùmeru apostivadu dae una norma costituzionale e segundu crìterios determinados dae sa lege.

Su deretu de votu non podet èssere limitadu si non pro incapassidade tzivile o pro efetu de sentèntzia penale irrevocabile o in sos casos de indegnidade morale indicados dae sa lege.

Art. 49

Totu sos tzitadinos tenent deretu de s'assotziare a manera libera in partidos pro cuncùrrere cun mètodu democràticu a determinare sa politica natzionale.

Art. 50

Totu sos tzitadinos podent indirizzare petitiones a sas Càmeras pro pedire provvedimenti legislativos o espressare netzessidades comunes.

Art. 51

Totu sos tzitadinos de s'unu o de s'àteru sessu podent atzèdere a sos ufizios pùblicos e a sas càrrigas eletivas in conditziones de ugualidade, segundu sos rechisitos apostivados dae sa lege. Pro custa mira sa Repùblica promovet cun provvedimenti apòsitos sas oportunitades cabales tra òmines e fèminas.

Sa lege podet, pro s'ammissione a sos ufizios pùblicos e a sas càrrigas eletivas, parificare a sos tzitadinos sos italianos chi no appartenent a sa Repùblica. Chie est cramadu a funtziones eletivas pùblicas tenet deretu a dispònner de su tempus netzessàriu a s'acumprimentu issoro e de mantènnere su postu de traballu.

Art. 52

Sa defensa de sa Pàtria est dovere sagradu de su tzitadinu.

Su servìtziu militare est obligatòriu in sos limites e in sos modos apostivados dae sa lege. S'acumprimentu suo non pregiùgat sa positzione de su traballu de su tzitadinu, nen s'esertìtziu de sos deretos políticos.

S'ordinamentu de sas Fortzas Armadas si cunformat a s'ispìritu democràticu de sa Repùblica.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Art. 53

Totus sunt obligados a cuncùrrere a sos gastos pùblicos in proportzione a sa capatzidade contributiva issoro.

Su sistema tributàriu est cunformadu a critèrios de progressividade.

Art. 54

Totu sos tzitadinos tenent su dovere de èssere fideles a sa Repùblica e de nd'osservare sa Costituzione e sas leges.

Sos tzitadinos a sos cales sunt affidadas funtziones pùblicas tenent su dovere de las acumprire cun disciplina e onore, giurende in sos casos apostivados dae sa lege.

PARTE II

ORDINAMENTU DE SA REPÙBLICA

TÌTULU I

SU PARLAMENTU

Setzione I

Sas Càmeras

Art. 55

Su Parlamentu si cumponet de sa Càmera de sos deputados e de su Senadu de sa Repùblica.

Su Parlamentu si riunit in setziada comuna de sos membros de sas duas Càmeras in sos casos apostivados dae sa Costituzione.

Art. 56

Sa Càmera de sos deputados est eligida a sufràgiu universale e diretu.

Su nùmeru de sos deputados est de 630, dòighi de sos cales eligidos in sa tzircoscrittione Estero.

Sunt elegibiles a deputados totu sos eletores chi in sa die de sas eletziones ant l'òmpidu bintichimbe annos de edade.

Sa partizione de sos sègios intre sas tzircoscrittiones, sende salvu su nùmeru de sos sègios assegnados a sa tzircoscrittione Estero, si faghet dividende su nùmeru de sos abitanti de sa Repùblica, comente resultant dae s'ùrtimu tzensimentu generale de sa populatzione, pro 618 e distribuende sos sègios in proportzione a sa populatzione de ogni tzircoscrittione, subra sa base de cuotzientes intreos e de sos restos prus artos.

Art. 57

Su Senadu de sa Repùblica est eligidu a base regionale, salvos sos sègios assegnados a sa tzircoscrittione Estero.

Su nùmeru de sos senadores eletivos est de 315, ses de sos cales eligidos in sa tzircoscrittione Estero.

Peruna Regione podet tènnere unu nùmeru de senadores prus bassu de sete; su Molise nde tenet duos, sa Badde de Aosta unu.

Sa partizione de sos sègios intre sas Regiones, sende salvu su nùmeru de sègios assegnados a sa tzircoscrittione Estero, fata chi siat s'aplicatzione de sos disponimentos de su comma pretzedente, si efètuat in proportzione a sa populatzione de sas Regiones, comente resultat dae s'ùrtimu tzensimentu generale, subra sa base de sos cuotzientes intreos e de sos restos prus artos.

Art. 58

Sos senadores sunt eligidos a sufràgiu universale e diretu dae sos eletores chi ant coladu su de bintichimbe annos de edade.

Sunt elegìbiles a senadores sos eletores chi ant lòmpidu su de baranta annos de edade.

Art. 59

Est senadore de deretu e a bida, salvu chi non renùntziet, chie est istadu Presidente de sa Repùblica.

Su Presidente de sa Repùblica podet nominare senadores a bida chimbe tzitadinos chi ant acraradu sa Pàtria pro meressimentos mannos in su campu sotziale, iscientìficu, artìsticu e literàriu.

Art. 60

Sa Càmera de sos deputados e su Senadu de sa Repùblica sunt eligidos pro chimbe annos.

Sa dura de ogni Càmera non podet èssere prorogada si non pro lege e petzi in casu de gherra.

Art. 61

Sas eletziones de sas Càmeras noas si faghent intro setanta dies dae sa fine de sas chi pretzedent. Sa prima riunione si faghet non prus tardu de sa de binti dies dae sas eletziones.

Finas a cando non siant riunidas sas Càmeras noas sunt prorogados sos poderes de sas pretzedentes.

Art. 62

Sas Càmeras si riunint de deretu sa prima die feriada de freàrgiu e de santugaine.

Ogni Càmera podet èssere convocada in via istraordinària pro iniziativa de su Presidente suo o de su Presidente de sa Repùblica o de su de tres unu de sos cumponentes suos.

Cando si riunit in via istraordinària una Càmera, est convocada de deretu finas s'àtera.

Art. 63

Ogni Càmera eligit intro sos cumponentes suos su Presidente e s'Ufitziu de presidèntzia

Cando su Parlamentu si riunit in setziada comuna, su Presidente e s'Ufitziu de presidèntzia sunt cussos de sa Càmera de sos deputados.

Art. 64

Ogni Càmera adotat su regulamentu suo a majoria assoluta de sos cumponentes suos.

Sas setziadas sunt pùblicas; semper e cando però ognuna de sas duas Càmeras e su Parlamentu a Càmeras riunidas podent deliberare de si assoddire in setziada segreta.

Sas deliberatziones de ogni Càmera e de su Parlamentu non sunt vàlidas si no est presente sa majoria de sos cumponentes issoro, e si non sunt adotadas a majoria de sos presentes, salvu chi sa Costituzione apostivighet una majoria ispetziale.

Sos membros de su Governu, finas si non faghent parte de sas Càmeras, tenent su deretu, e si los cramant s'òbligu, de sighire sas setziadas, Depent èssere intesos ogni bia chi est rechèdidu.

Art. 65

Sa lege detèrminat sos casos de inelegibilidade e de incumpatibilidade cun s'ufitziu de deputadu o de senadore.

Nemos podet apartènnere in su matessi tempus a sas duas Càmeras.

Art. 66

Ogni Càmera giùigat de sos tìtulos de ammissione de sos cumponentes suos e de sas càusas subravènnidas de inelegibilidade e de incumpatibilidade.

Art. 67

Ogni membru de su Parlamentu rapresentat sa Natzione e esèrtzitat sas funtziones suas sena vìnculu de mandadu.

Art. 68

Sos membros de su Parlamentu non podent èssere cramados a respòndere de sas opinionones espressadas e de sos votos dados in s'esertzìtiu de sas funtziones issoro.

Sena autorizatzione de sa Càmera a sa cale appartenet, perunu membru de su Parlamentu podet èssere sutapostu a percuisizione personale o in su domitzìliu suo, nen podet èssere arrestadu o finas privadu de sa libertade personale, o mantènnidu in detenzione, salvu chi in esecutu de una sentèntzia irrevocabile de cundenna, o si siat sejadu in crìmines in s'atu de acumprìre unu delitu pro su cale est prevididu s'arrestu obligatòriu in flagrànzia.

Parivile autorizatzione est rechèdida pro sutapònnere sos membros de su Parlamentu a intertzetatziones, in cale si siat forma, de arrejonadas o comunicatziones e a secuestro de corrispondèntzia.

Art. 69

Sos membros de su Parlamentu retzint un'indennidade apostivigada dae sa lege.

Setzione II

Sa formatzione de sas leges.

Art. 70

Sa funtzione legislativa est esertzitada a manera colletiva dae ambas sas Càmeras.

Art. 71

S'initiativa de sas leges est de su Guvernu, de ogni membru de sas Càmeras e de sos òrganos e entes a sos cales siat cunferida dae lege costituzionale.

Su pòpulu esèrtzitat s'initiativa de sas leges, tràmite sa proposta, dae parte de nessi chimbanta mìgia eletores, de unu progetu redatzionadu in artìculos.

Art. 72

Ogni disinnu de lege, presentadu a una Càmera, est, segundu sas normas de su regulamentu suo, esaminadu dae una commissione e posca dae sa Càmera matessi, chi l'aprovat artìculu pro artìculu e cun votazione finale.

Su regulamentu apostìvigat protzedimentos abreviados pro sos disinnos de lege de sos cales est declarada s'urgèntzia.

Podet in prus apostìvigare in cales casos e formas s'esàmene e s'aprovatzione de sos disinnos de lege sunt deferidos a commissiones, finas permanentes, cumpostas a manera de torrare a isprigare sa proportzione de sos grupos parlamentares. Fintzas in custos casos, finas a su momentu de s'aprovatzione definitiva, su disinnu de lege est remìntidu a sa Càmera, si su Guvernu o su de chimbe unu de sa Commissione rechedent chi siat discutidu e votadu dae sa Càmera matessi o puru chi siat sutapostu a s'aprovatzione sua finale cun sas dectraziones de votu ebbia. Su regulamentu detèrminat sas formas de publitzidade de sos traballos de sas commissiones.

Sa protzedura normale de esàmene e de aprovatzione diretta dae parte de sa Càmera est semper adotada pro sos disinnos de lege in matèria costituzionale e elettorale e pro cussos de delegatzione legislativa, de autorizatzione a ratificare tratados internatzionales, de aprovatzione de bilàntzios e consuntivos.

Art. 73

Sas leges sunt promulgadas dae su Presidente de sa Repùblica intro de unu mese dae s'aprovazione.

Si sas Càmeras, ognuna a majoria assoluta de sos cumponentes suos, nde decrarant s'urgèntzia, sa lege est promulgada in su tèrmine dae issa etotu apostivigadu.

Sa leges sunt publicadas luego a pustis de sa promulgazione e intrant in vigèntzia sa de bìndighi dies imbenientes a sa publicazione issoro, salvu chi sas leges matessi apostivighent unu tèrmine diferente.

Art. 74

Su Presidente de sa Repùblica, in antis de promulgare sa lege, podet cun unu messàgiu motivadu a sas Càmeras, pedire una deliberazione noa.

Si sas Càmeras aprovant de nou sa lege, custa depet èssere promulgada.

Art. 75

Est convocadu referendum popolare pro deliberare s'abrogazione, totale o parziale, de una lege o de un'atu chi at valore de lege, cando lu pedint 500 migia eletores o chimbe Consìgios Regionales.

No est ammittidu su referendum pro sas leges tributàrias e de bilàntziu, de amnistia e de indultu, de autorizazione a ratificare tratados internatzionales.

Tenent deretu de partetzipare a su referendum totu sos tzitadinos cramados a eligire sa Càmera de sos deputados.

Sa proposta sugeta a referendum est aprovada si at partetzipadu a sa votazione sa majoria de sos chi ant deretu, e si est lòmpida sa majoria de sos votos espressados a manera v`alida.

Sa lege detèrminat sas modalidades de atuazione de su referendum.

Art. 76

S'esertzìtziu de sa funtzione legislativa non podet èssere delegadu a su Governu si non cun determinatzione de printzìpios e critèrios diretivos e petzi pro tempus limitadu e pro ogetos definidos.

Art. 77

Su Governu non podet, sena delegatzione de sas Càmeras, emìtere decretos chi tèngiant valore de lege ordinària.

Cando, in casos desemplados de netzesidade e urgèntzia, su Governu adotat, suta sa responsabilidade sua, provvedimenti provisòrios cun fortza de lege, los depet sa die matessi presentare pro sa conversione a sas Càmeras chi, mancari sessadas, sunt a manera apòsita convocadas e si riunint intro de chimbe dies.

Sos decretos perdent eficatzidade dae s'inghitzu, si non sunt convertidos in lege intro de sessanta dies dae sa publicatzione issoro. Sas Càmeras podent belle gasi regulare cun lege sos raportos giurìdicos essidos a cajone de sos decretos non convertidos.

Art. 78

Sas Càmeras deliberant s'istadu de gherra e cunferint a su Governu sos poderes netzessàrios.

Art. 79

S'amnistia e s'indultu sunt cuntzèdidos cun lege deliberada a majoria de su de tres duos de sos cumponentes de ognuna Càmera, in ogni artìculu suo e in sa votatzione finale.

Sa lege chi cuntzedit s'amnistia o s'indultu apostivigat su tèrmine pro s'aplicatzione issoro.

In ogni casu s'amnistia e s'indultu non si podent aplicare a sos reatos cummitidos a pustis de sa presentatzione de su disinnu de lege.

Art. 80

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Sas càmeras autorizant cun lege sa ratifica de sos tratados internatzionales chi sunt de natura política, o previdint arbitrados o regulamentos giuditzìarios, o cajonant variatziones de territòriu o càrrigos a sas finàntzias o modificatziones de lege.

Art. 81

Sas Càmeras aprovant ogni annu sos bilàntzios e su rendicontu consuntivu presentados dae su Governu.

S'esertzìtziu provisòriu de su bilàntziu non podet èssere cuntzèdidu si non pro lege e pro perìodos de tempus non prus longos a manera complessiva de bator meses.

Cun sa lege de aprovatzione de su bilàntziu non si podent apostivigare tributos e gastos noos.

Ogni àtera lege chi cajonet gastos majores o noos depet indicare sos mèdios pro los assuprire.

Art. 82

Ognuna de sas Càmeras podet dispònnera inchestas subra matèrias de interesse pùblicu.

Pro custa punna nòminat intre sos cumponentes suos una commissione formada a modu de torrare a isprigare sa proportzione de sos grupos comente sunt in sas Càmeras. Sa commissione de inchesta protzedet a sos indagos cun sos matessi poderes e cun sas matessi limitatziones de s'autoridade giuditzìaria.

TÌTULU II

SU PRESIDENTE DE SA REPÙBLICA

Art. 83

Su Presidente de sa Repùblica est eligidu dae su Parlamentu in setziada comuna de sos membros suos.

A s'eletzione partètzipant tres delegados pro ogni Regione eligidos dae su Consìgiu Regionale a manera chi siat assegurada sa rapresentàntzia de sas minorias. Sa Badde de Aosta tenet unu delegadu ebbia.

S'eletzione de su Presidente de sa Repùblica s'acumprit pro mèdiu de iscrutìniu segretu a majoria de su de tres duos de s'assemblea. A pustis de su de tres iscrutìnios est bastante sa majoria assoluta.

Art. 84

Podet èssere eligidu Presidente de sa Repùblica ogni tzitadinu chi apat l'òmpidu chimbanta annos de edade e goset de sos deretos tziviles e polìticos.

S'ufitziu de Presidente de sa Repùblica est incumpatibile cun cale si siat àtera càrriga.

S'assegnu e sa dotazione de su Presidente sunt determinados pro mèdiu de lege.

Art. 85

Su Presidente de sa Repùblica est eligidu pro sete annos.

Trinta dies in antis chi iscadat su tèrmine, su Presidente de sa Càmera de sos deputados cònvocat in setziada comuna su Parlamentu e sos delegados regionales, pro eligire su Presidente de sa Repùblica nou.

Si sas Càmeras sunt sessadas, o manchet prus pagu de tres meses a su tèrmine, s'eletzione s'acumprit intro bindighi dies dae sa riunione de sas Càmeras noas. In s'intertantu sunt prorogados sos poderes de su Presidente in càrriga.

Art. 86

Sas funtziones de su Presidente de sa Repùblica, in ogni casu cando issu non las potzat acumprire, sunt esertzitas dae su Presidente de su Senadu.

In casu de impèigu chi permanet o de morte o de dimissiones de su Presidente de sa Repùblica, su Presidente de sa Càmera de sos deputados rinnovat s'eletzione

de su Presidente de sa Repùblica nou intro bìndighi dies, salvu tèrmine prus longu prevididu si sas Càmeras sunt sessadas o si mancant prus de tres meses a las sessare.

Art. 87

Su Presidente de sa Repùblica est su capu de s'Istadu e rapresentat s'unitade natzionale.

Podet imbiare messàgios a sas Càmeras.

Cònvocat sas eletziones de sas Càmeras noas e fissat sa prima riunione.

Autorizat sa presentatzione a sas Càmeras de sos disinnos de lege de iniziativa de su Governu.

Promulgat sas leges e emitet sos decretos chi ant valore de lege e sos regulamentos.

Cònvocat su referendum popolare in sos casos prevididos dae sa Costituzione.

Nòminat, in sos casos indicados dae sa lege, sos funtzionàrios de s'Istadu.

Acchèdit e retzit sos rapresentantes diplomàticos, ratificat sos tratados internatzionales, dada chi siat, cando ocurret, s'autorizzatione de sas Càmeras. Tenet su cumandu de sas Fortzas Armadas, presedit su Consighiu supremu de defensa costituitu segundu sa lege, de crarat s'istadu de gherra deliberadu dae sas Càmeras.

Presedit su Consighiu superiore de sa magistradura.

Podet cuntzèdere gràtzia e commutare sas penas. Cunferit sos sinnos de ondra de sa Repùblica.

Art. 88

Su Presidente de sa Repùblica podet, pustis chi at intesu sos Presidentes, sessare sas Càmeras o una de custas ebbia.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Non podet esertizare custa facultade in sos ùrtimos ses meses de su mandadu suo, salvu chi custos cointzidant in totu o in parte cun sos ùrtimos ses meses de sa legisladura.

Art. 89

Perunu atu de su Presidente de sa Repùblica est vàlidu si no est contrafirmadu dae sos ministros proponentes chi si nde leant sa responsabilidade.

Sos atos chi ant valore legislativu e sos àteros indicados dae sa lege sunt contrafirmados finas dae su Presidente de su Consìgiu de sos Ministros.

Art. 90

Su Presidente de sa Repùblica no est responsàbile de sos atos acumpridos in s'esertìtziu de sas funtziones suas, foras chi pro sa traitoria arta a sa pàtria o atentadu a sa Costituzione.

In custos casos est postu in istadu de acusa dae su Parlamentu in setziada comuna, a majoria assoluta de sos membros suos.

Art. 91

Su Presidente de sa Repùblica, in antis de si nde leare sas funtziones suas, ponet giura de fidelidade a sa Repùblica e de osservàntzia de sa Costituzione in dae in antis de su Parlamentu in setziada comuna.

TÌTULU III

SU GUVERNU

Setzione I

Su Consìgiu de sos ministros

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

SU PRESIDENTE DE SA REPÙBLICA

SOS PRESIDENTES

SA COSTITUTZIONE

ATIVIDADES DE SU CAPU DE S'ISTADU

SOS UFÌTZIOS

SOS SINNOS DE ONDRA

Art. 92

Su Governu de sa Repùblica est cumpostu de su Presidente de su Consìgiu e de sos ministros, chi costituint in pari su Consìgiu de sos ministros.

Su Presidente de sa Repùblica nòminat su Presidente de su Consìgiu de sos ministros e, a segus de sa proposta de custu, sos ministros.

Art. 93.

Su Presidente de su Consìgiu de sos ministros e sos ministros, in antis de si nde leare sas funtziones, ponent giura in sas manos de su Presidente de sa Repùblica.

Art. 94.

Su Governu depet tènnere sa cunfiàntzia de sas duas Càmeras.

Ogni Càmera acordat o rèvocat sa cunfiàntzia pro mèdiu de motzione motivada e votada pro apellu nominale.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Intro de deghe dies dae sa formatzione sua su Governu si presentat a sas Càmeras pro nd'otènnere sa cunfiàntzia.

Su votu contràriu de una o de ambas Càmeras subra una proposta de su Governu non cumportat òbligu de dimissiones.

Sa motzione de discunfiàntzia depet èssere firmada a su nessi dae su de deghe unu de sos cumponentes de sa Càmera e non podet èssere posta in discussione in antis de tres dies dae sa presentatzione sua.

Art. 95.

Su Presidente de su Consìgiu de sos ministros dirigit sa polìtica generale de su Governu e nd'est responsàbile. Mantenet s'unidade de inditu politicu e amministrativu, promovende e coordinende s'atividade de sos ministros.

Sos ministros sunt responsàbiles a manera collegiale de sos atos de su Consìgiu de sos ministros, e a manera individuale de sos atos de sos dicasteros issoro.

Sa lege providit a s'ordinamentu de sa Presidèntzia de su Consìgiu e detèrminat su nùmeru, sas atributziones e s'organizatzione de sos ministeros.

Art. 96.

Su Presidente de su Consìgiu de sos ministros e sos ministros, finas si sessados dae sa càrriga, sunt sutapostos, pro sos reatos cummitidos in s'esertitziu de sas funtziones issoro, a sa giurisdizione ordinària, dada chi siat s'autorizatzione de su Senadu de sa Repùblica o de sa Càmera de sos deputados, segundu sas normas apostivadas cun lege costituzionale.

Setzione II

S'Amministratzione Pùblica.

Art. 97.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Sos ufizios pùblicos sunt organizados segundu sos disponimentos de lege, in modu chi siant assegurados s'andamentu giustu e s'impartzialidade de s'amministratzione.

In s'ordinamentu de sos ufizios sunt determinados sos setores de cumpetèntzia, sas atributziones e sas responsabilidades chi tocant a sos funtzionàrios.

A sos impiegos de sas amministratziones pùblicas si lompèt pro mèdiu de cuncursu, francu sos casos apostivigados dae sa lege.

Art. 98.

Sos impiegados pùblicos sunt a servìtziu esclusivu de sa Natzione.

Si sunt membros de su Parlamentu, non podent cunsighire promotziones si non pro antzianidade.

Si podent cun lege apostivigare limitatziones a su deretu de s'iscriere a sos partidos políticos pro sos magistrados, sos militares de carriera in servìtziu ativu, sos funtzionàrios e agentes de polìtzia, sos rapresentantes diplomàticos e consolares foras de s'Itàlia.

Setzione III

Sos òrganos ausiliàrios

Art. 99

Su Consìgiu natzionale de s'economia e de su traballu est cumpostu, in sos modos apostivigados dae sa lege, de espertos e de rapresentantes de sas categorias produtivas, in una misura chi pòngiat in contu s'importàntzia numèrica e cualitativa issoro.

Est òrganu de consulèntzia de sas Càmeras e de su Governu pro sas matèrias e segundu sas funtziones chi li sunt atribuidas dae sa lege.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Tenet s'initiativa legislativa e podet contribuire a s'elaborazione de sa legislazione econòmica e sotziale segundu sos printzìpios e in intro de sos limites apostivados dae sa lege.

Art. 100.

Su Consìgiu de Istadu est òrganu de consulèntzia giurìdicu- amministrativa e de tutela de sa giustitzia in s'amministratzione.

Sa Corte de sos contos esèrtzitat su controllu preventivu de legitimidade subra de sos atos de su Governu, e finas cuddu imbeniente subra de sa gestione de su bilàntziu de s'Istadu. Pigat parte, in sos casos e in sas formas apostivados dae sa lege, a su controllu subra sa gestione finantiària de sos entes a sos cales s'Istadu contribuit in via ordinària. Riferit a manera diretta a sas Càmeras subra de su risultadu de s'iscumbata fata.

Sa lege assegurat s'indipendèntzia de sos duos Istitutos e de sos cumponentes suos cara a su Governu.

TÌTULU IV

SA MAGISTRADURA

Setzione I

Ordinamentu giurisdizionale.

Art. 101

Sa giustitzia est amministrada in nùmene de su pòpolu.

Sos giùighes sunt sugetos a sa lege ebbia.

Art. 102.

Sa funtzione giurisditzionale est esertitada dae magistrados ordinàrios istituidos e regulados dae sas normas subra de s'ordinamentu giuditziàriu.

Non podent èssere istituidos giùighes desemplados o giùighes ispetziales.

Si podent petzi istituire in sos òrganos giuditziàrios ordinàrios setziones ispetzializadas pro matèrias ispetzificas, finas cun sa partetzipazione de tzitadinos idòneos angenos a sa magistradura.

Sa lege règulat sos casos e sas formas de sa partetzipazione direta de su pòpolu a s'amministratzione de sa giustitzia.

Art. 103.

Su Consìgiu de Istadu e sos àteros òrganos de giustìtzia amministrativa tenent giurisdizione pro sa tutela pro su chi atenet a s'amministratzione pùblica de sos interessos legìtimos e, in matèrias particulares indicadas dae sa lege, e finas a sos deretos sugetivos.

Sa Corte de sos contos tenet giurisdizione in sas matèrias de contabilidade pùblica e in sas àteras ispetzificadas dae sa lege.

Sos tribunales militares in tempus de gherra tenent sa giurisdizione apostivigada dae sa lege. In tempus de paghe tenent giurisdizione petzi pro sos reatos militares cummìtidos dae chie appartenet a sas Fortzas armadas.

Art. 104.

Sa magistradura constituit un'òrdine autònomu e indipendente dae ogni àteru podere.

Su Consìgiu superiore de sa magistradura est presedidu dae su Presidente de sa Repùblica.

Nde faghent parte de deretu su primu presidente e su procuradore generale de sa Corte de cassazione.

Sos àteros componentes sunt eligidos pro su de tres duos dae totu sos magistrados ordinàrios intre sos chi appartenent a sas categorias diferentes, e pro su de tres unu dae su Parlamentu in setziada comuna intre professores ordinàrios de universidade in matèrias giurìdicas e abogados a pustis de bìndighi annos de esertìtziu.

Su Consìgiu eligit unu visu presidente intre sos componentes dessinnados dae su Parlamentu.

Sos membros eletivos de su Consìgiu durant in càrriga bator annos e non si podent torrare a eligire in deretura.

Non podent, finas a cando sunt in càrriga, èssere iscritos in sos albos professionali, nen fàghere parte de su Parlamentu o de unu Consìgiu regionale.

Art. 105.

Tocant a su Consìgiu superiore de sa magistradura, segundu sas normas de s'ordinamentu giuditziàriu, sas assuntziones, sas assegnatziones e sos trasferimentos, sas promotziones e sos provvedimenti disciplinares chi atenent a sos magistrados.

Art. 106.

Sas nòminas de sos magistrados s'acumprint pro cuncursu.

Sa lege subra s'ordinamentu giuditziàriu podet ammittere sa nòmina, finas eletiva, de magistrados onoràrios pro totu sas funtziones atribuidas a giùighes s'ingulos.

A segus de dessinnatzione de su Consìgiu superiore de sa magistradura podent èssere cramados a s'ufitziu de consigeris de cassatzione, pro mèritos nòdidos, professores ordinàrios de universidades in matèrias giurìdicas e abogados chi tèngiant bìndighi annos de esertìtziu e siant iscritos in sos albos ispetziales pro sas giurisditziones superiores.

Art. 107.

Sos magistrados sunt inamovìbiles. Non podent èssere dispensados o suspèndidos dae su servìtziu nen destinados a àteras seas o funtziones si no a

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

pustis de detzisione de su Consìgiu superiore de sa magistradura, adotada o pro sos motivos e cun sas garantzias de defenza apostivigadas dae s'ordinamentu giuditziàriu o cun su cunsensu issoro.

Su Ministru de sa giustìtzia tenet facultade de promòvere s'atzione disciplinare.

Sos magistrados si distinghent intre issos petzi pro sa diversidade de sas funtziones.

Su ministeru pùblicu godit de sas garantzias apostivigadas in sos riguardos suos dae sas normas subra de s'ordinamentu giuditziàriu.

Art. 108.

Sas normas subra de s'ordinamentu giuditziàriu e subra de ogni magistradura sunt apostivigadas cun lege.

Sa lege assegurat s'indipendèntzia de sos giùighes de sas giurisditziones ispetziales, de su ministeru pùblicu anca de issas, e de sos angenos chi partètzipant a s'amministratzione de sa giustìtzia.

Art. 109.

S'autoridade giuditziària disponet a manera diretta de sa polìtzia giuditziària.

Art. 110.

Firmas sas cumpetènzias de su Consìgiu superiore de sa magistradura, tocant a su Ministru de sa giustìtzia s'organizatzione e su funtzionamentu de sos servìtzios chi pertocant a sa giustìtzia.

Setzione II

Normas subra de sa giurisditzione.

Art. 111.

Sa giurisdizione s'atuat pro mèdiu de su protzessu giustu reguladu dae sa lege.

Ogni protzessu si faghet in su contraditòriu intre sas partes, in conditziones de paridade, in dae in antis a giùighe tertzu e impartziale. Sa lege nd'assecurat sa dura achistiada.

In su protzessu penale, sa lege assegurat chi sa pessone acusada de unu reatu siat, in unu tempus cantu prus possibile curtzu, informada a manera riservada de sa natura e de sos motivos de s'acusa pesada a càrrigu suo; dispòngiat de su tempus e de sas conditziones netzessàrios pro aprontare sa defensa sua; tènngiat sa facultade in dae in antis de su giùighe de interrogare o de fàghere interrogare sas pessones chi faghent decraratziones a càrrigu suo, de otènnere sa convocatzione e s'interrogu de pessones a defensa sua in sas matessi conditziones de s'acusa e s'achirimentu de ogni àteru mèdiu de prova in favore suo; siat agiudada dae un'intèrprete si non cumprendet o non faeddat sa limba impreada in su protzessu.

Su protzessu penale est reguladu dae su printzìpiu de su contraditòriu in sa formatzione de sa prova. Sa culpabilidade de s'imputadu non podet èssere provada subra sa base de decraratziones fatas dae chie, a sèberu liberu, at semper a manera voluntària istransidu s'interrogu dae parte de s'imputadu o de su defensore suo.

Sa lege règulat sos casos in sos cales sa formatzione de sa prova non si faghet in contraditòriu pro cunsensu de s'imputadu o pro impossibilidade averiguada de natura ogetiva o pro efetu de conduta illitzita iscumproada.

Contra sas sentèntzias e contra sos provedimentos subra de sa libertade personale, pronunziados dae sos òrganos giurisdizionales ordinàrios o ispetziales, est semper ammitidu ricursu in Cassatzione pro violatzione de lege. Si podet derogare a custa norma petzi pro sas sentèntzias de sos tribunales militares in tempus de gherra.

Contra sas detzisiones de su Consìgiu de Istadu e de sa Corte de sos contos su ricursu in cassatzione est ammitidu pro sos motivos chi pertocant sa giurisdizione ebbia.

Art. 112.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Su ministeru pùblicu tenet s'òbligu de esertzare s'atzione penale.

Art. 113.

Contra sos atos de s'amministratzione pùblica est semper ammitida sa tutela giurisditzionale de sos deretos e de sos interesses legìtimos in dae in antis a sos òrganos de giurisditzione ordinària o amministrativa.

Custa tutela giurisditzionale non podet èssere escludida o limitada a mèdios particulares de impugnatzione o pro categorias determinadas de atos.

Sa lege detèrminat cales sunt sos òrganos de giurisditzione chi podent annullare sos atos de s'amministratzione pùblica in sos casos e cun sos efetos de sa lege matessi.

TÌTULU V

SAS REGIONES, SAS PROVÌNTZIAS, SAS COMUNAS

Art. 114

Sa Repùblica est constituida dae sas Comunas, dae sas Provìntzias, dae sas Tzitades metropolitanas, dae sas Regiones e dae s'Istadu.

Sas Comunas, sas Provìntzias, sas Tzitades metropolitanas e sas Regiones sunt entes autònomos cun istatutos pròprios, poderes e funtziones segundu sos printzìpios fissados dae sa Costituzione.

Roma est sa capitale de sa Repùblica. Sa lege de s'Istadu disciplinat s'ordinamentu suo.

Art. 115

Abrogadu dae s'artìculu 9, comma 2, de sa lege costituzionale 18 de santugaine 2001 n. 3.

Art. 116

Su Friuli-Venètzia Giùlia, sa Sardigna, su Trentinu-Artu Àdige/Südtirol e sa Badde de Aosta/Vallée d'Aoste disponent de formas e conditziones particulares de autonomia, segundu sos istatutos ispetziales chi lis currispondent adotados cun lege costituzionale.

Sa Regione Trentinu-Artu Àdige/Südtirol est costituida dae sas Provìnzias autònomas de Trentu e Boltzanu.

Formas ulteriores e conditziones particulares de autonomia, chi pertocant sas matèrias de sas cales a su de tres commas de s'artìculu 117 e sas matèrias indicadas dae su de duos commas de su matessi artìculu in sas lìteras l), a manera limitada a s'organizazione de sa giustìtzia de paghe, n) e s), podent èssere atribuidas a àteras Regiones, cun lege de s'Istadu, a segus de iniziativa de sa Regione interessada, a pustis de àere intesu sos entes locales in su respetu de sos printzìpios de sos cales a s'artìculu 119. Sa lege est aprovada dae sas Càmeras a majoria assoluta de sos cumponentes, subra sa base de intesa intre s'Istadu e sa Regione interessada.

Art. 117

Sa potestade de legiferare est esertzitada dae s'Istadu e dae sas Regiones in su respetu de sa Costituzione, e finas de sos vìnculos chi derivant dae s'ordinamentu comunitàriu e dae sos òbligos internatzionales.

S'Istadu tenet legislatzione esclusiva in sas matèrias chi s'ghint:

- politica èstera e raportos internatzionales de s'Istadu; raportos de s'Istadu cun s'Unione Europea; deretu de asilu e condizzone giurìdica de sos tzitadinos de Istados chi no appartenent a s'Unione Europea;
- immigratzione;

- raportos intre sa Repùblica e sas cunfessiones religiosas;

- defensa e Fortzas armadas, seguràntzia de s'Istadu, armas, munitziones e esplosivos;
- moneda, tutela de su respàrmium e mercados finantziàrios; tutela de sa cuncurrèntzia; sistema valutàriu; sistema tributàriu e contàbile de s'Istadu; perecuatzione de sas resursas finantziàrias;
- òrganos de s'Istadu e leges eletorales chi lu pertocant; referendum istatales; eletzione de su Parlamentu europeu;
- ordinamentu e organizatzione amministrativa de s'Istadu e de sos entes pùblicos natzionales;
- òrdine pùblicu e seguràntzia, escluida sa politzia amministrativa locale;
- tzitadinàntzia, istadu tzivile e anàgrafes;

l) giurisdizione e normas protzessuales; ordinamentu tzivile e penale; giustìtzia amministrativa;

m) determinatzione de sos livellos essenziali de sas prestatziones chi pertocant sos deretos tziviles e sotziales chi depent èssere garantidos in totu su territòriu natzionale;

n) normas generales subra de s'istrutzione;

o) previdèntzia sotziale;

p) legislatzione elettorale, òrganos de governu e funtziones de fundamentu de Comunas, Provìntzias e Tzitades metropolitanas;

q) dugana, protetzione de sas fronteras natzionales e profilassi internatzionale;

r) pesos, mesuras e determinatzione de su tempus; coordinatzione informativa istatística e informàtica de sos datos de s'amministratzione istatale, regionale e locale; òperas de ingènniu;

s) tutela de s'ambiente, de s'ecosistema e de sos benes culturales.

Sunt matèrias de legislatzione cuncurrente cuddas chi pertocant a: raportos internatzionales e cun s'Unione europea de sas Regiones; cummèrtziu cun s'èsteru; tutela e seguràntzia de su traballu; istrutzione, salva s'autonomia de sas istituziones iscolàsticas e cun esclusione de s'istrutzione e de sa formatzione professionale; professiones, chirca iscientifica e tecnològica e sustentu a s'innovatzione pro sos setores produtivos, tutela de sa salute; alimentatzione; ordinamentu isportivu; protetzione tzivile; governu de su territòriu; portos e a aeroportos tziviles; retzas mannas de trasportu e de navigatzione; ordinamentu de sa comunicatzione; produtzione, trasportu e distribuzione natzionale de s'energia; previdèntzia complementare e integrativa; armonizatzione de sos bilàntzios pùblicos e coordinatzione de sa finàntzia pùblica e de su sistema tributàriu; valorizatzione de sos benes culturales e ambientales e promotzione e organizatzione de atividades culturales; cassas de respàrmiu, cassas rurales, aziendas de crèditu a caràtere regionale, entes de crèditu fundiàriu e agràriu a caràtere regionale. In sas matèrias de legislatzione cuncurrente tocat a sas Regiones sa potestade legislativa, salvu chi pro sa determinatzione de sos printzìpios fundamentales, riservada a sa legislatzione de s'Istadu.

Tocat a sas Regiones sa potestade legislativa in riferimentu a ogni matèria chi no est a manera espressa riservada a sa legislatzione de s'Istadu.

Sas Regiones e sas Provìntzias autònomas de Trentu e de Boltzanu, in sas matèrias de cumpetèntzia issoro, partètzipant a sas detzisiones punnadas a sa formatzione de sos atos normativos comunitàrios e providint a s'atuatzione e a s'esecutzione de sos acordos internatzionales e de sos atos de s'Unione europea, in su rispetu de sas normas de protzedura apostivigadas dae lege de s'Istadu, chi disciplinat sas modalidades de esertitziu de su podere sostitutivu in casu de inacumprimentu.

Sa potestade regulamentare tocat a s'Istadu in sas matèrias de legislatzione esclusiva, salva dèlega a sas Regiones. Sa potestade regulamentare tocat a sas Regiones in ogni àtera matèria. Sas Comunas, sas Provìntzias e sas Tzitades metropolitanas tenent potestade regulamentare in òrdine a sa disciplina de s'organizatzione e de s'acumprimentu de sas funtziones atribuidas a issas.

Sas leges regionales removent ogni impèigu chi impedit sa paridade totale de sos òmines e de sas fèminas in sa bida sotziale, culturale e econòmica e promovent sa paridade de atzessu intre òmines e fèminas a sas càrrigas eletivas.

Sa lege regionale ratificat sas intesas de sa Regione cun àteras Regiones pro s'esertitziu mègius de sas funtziones suas, finas cun individuatzione de òrganos comunes.

In sas matèrias de cumpetèntzia sua sa Regione podet concruire acordos cun Istados e intesas cun entes territoriales internos a àteru Istadu, in sos casos e cun sas formas disciplinados dae leges de s'Istadu.

Art. 118

Sas funtziones amministrativas sunt atribuidas a sas Comunas salvu chi, pro nd'assegurare s'esertitziu unitàriu, siant cunferidas a Provìntzias, Tzitades metropolitanas, Regiones e Istadu, subra sa base de sos printzìpios de sussidiariedade, diferentziazione e adeguatzione.

Sas Comunas, sas Provìntzias e sas Tzitades metropolitanas sunt titulares de funtziones amministrativas pròprias, e de cuddas cunferidas cun lege istatale o regionale, segundu sas cumpetèntzias rispetivas.

Sa lege istatale disciplinat formas de coordinatzione intre Istadu e Regiones in sas matèrias de sas cales a sas lèteras b) e h) de su de duos commas de s'articulu 117, e disciplinat in prus formas de intesa e coordinatzione in sa matèria de sa tutela de sos benes culturales.

Istadu, Regiones, Tzitades metropolitanas, Provìntzias e Comunas favoressent s'iniziativa autònoma de sos tzitadinos, sìngulos e assotziados, pro s'acumprimentu de atividades de interesse generale, subra sa base de su printzìpiu de sussidiariedade.

Art. 119

Sas Comunas, sas Provìntzias, sas Tzitades metropolitanas e sas Regiones tenent autonomia finantziària de intrada e de gastu.

Sas Comunas, sas Provìntzias, sas Tzitades metropolitanas e sas Regiones tenent resursas autònomas. Apostìvigant e àplicant tributos e intradas pròprias, in armonia cun sa Costituzione e segundu sos printzìpios de coordinatzione de sa finàntzia pùblica e de su sistema tributàriu. Disponent de cumpartetzipatzione a totu sos tributos erariales chi si riferint a su territòriu issoro.

Sa lege de s'Istadu istituit unu fondu perequativu, sena vùnculos de destinatzione, pro sos territòrios cun capatzidade fiscale prus bassa pro abitante.

Sas resursas chi derivant dae sas fontes de sas cales a sos commas antepostos cunsentint a sas Comunas, a sas Provìntzias, a sas Tzitades metropolitanas e a sas Regiones de finantziare a manera integrale sas funtziones pùblicas atribuidas a issas.

Pro promòvere s'isvilupu econòmicu, sa coesione e sa solidariedade sotziale, pro remòvere sos disequilibrios econòmicos e sotziales, pro favorèssere s'esertitziu efetivu de sos deretos de sa pessone, o pro providire a miras diferentes dae s'esertitziu normale de sas funtziones issoro, s'Istadu destinat resursas agiuntivas e faghet interventos ispetziales in favore de Comunas, Provìntzias, Tzitades metropolitanas e Regiones determinadas.

Sas Comunas, sas Provìntzias, sas Tzitades metropolitanas e sas Regiones tenent unu patrimòniu issoro, atribuidu segundu sos printzìpios generales determinados dae sa lege de s'Istadu. Podent ricùrrere a s'indepidamentu pro finantziare gastos de investimentu ebbia. Est escludida ogni garantzia de s'Istadu subra sos imprèstidos dae sos matessi cuntratos.

Art. 120

Sa Regione non podet istituire dàtzios de importatzione o esportatzione o trànsitu intre sas Regiones, ne adotare provvedimenti chi impedint in cale si siat modu sa tzirculatzione libera de sas pessones e de sas cosas intre sas Regiones, nen limitare s'esertitziu de su deretu a su traballu in cale si siat parte de su territòriu natzionale.

Su Governu si podet sostituire a òrganos de sas Regiones, de sas Tzitades metropolitanas, de sas Provìntzias e de sas Comunas, in su casu de normas e tratados internatzionales non respetados o de perìgulu grae pro s'incolumidade e sa seguràntzia pùblica, o puru cando lu rechedent sa tutela de s'unidade giurìdica o de s'unidade econòmica e in particolare sa tutela de sos livellos essentziales de sas prestatziones chi pertocant sos deretos tziviles e sotziales, sena leare a cunsideru sas fronteras territoriales de sos governos locales. Sa lege dessinit sas protzeduras pro garantire chi sos poderes sostitutivos siant esertitados in su respetu de su printzìpiu de sussidiariedade e de su printzìpiu de collaboratzione leale.

Art. 121

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Sunt òrganos de sa Regione: su Consìgiu regionale, sa Giunta e su Presidente suo.

Su Consìgiu regionale esèrtzitat sas potestades legislativas atribuidas a sa Regione e sas àteras funtziones cunferidas a issu dae sa Costituzione e dae sas leges. Podet fàghere propostas de lege a sas Càmeras.

Sa Giunta regionale est s'òrganu esecutivu de sas Regiones.

Su Presidente de sa Giunta rapresentat sa Regione; dirigit sa polìtica de sa Giunta e nd'est responsàbile; promulgat sas leges e emitet sos regulamentos regionales; dirigit sas funtziones amministrativas delegadas dae s'Istadu a sa Regione, cunformende-si a sas istrutziones de su Governu de sa Repùblica.

Art. 122.

Su sistema de eletzione e sos casos de inelegibilidade e de incumpatibilidade de su Presidente e des sos àteros componentes de sa Giunta regionale e finas de sos consigeris regionales sunt disciplinados cun lege de sa Regione in sos limites de sos printzìpios fundamentales apostivigados cun lege de sa Repùblica, chi apostivigat finas sa dura de sos òrganos eletivos.

Nemos podet in su matessi tempus apartènnere a unu Consìgiu o a una Giunta regionale e a una de sas Càmeras de su Parlamentu, a un'àteru Consìgiu o a un'àtera Giunta regionale, o puru a su Parlamentu europeu.

Su Consìgiu eligit intre sos componentes suos unu Presidente e un'ufitziu de presidèntzia.

Sos consigeris regionales non podent èssere cramados a rispòndere de sas opinionones espressadas e de sos votos dados in s'esertzìtiu de sas funtziones issoro.

Su Presidente de sa Giunta regionale, salvu chi s'istatutu regionale dispòngiat a manera diversa, est eligidu a sufràgiu universale e diretu. Su Presidente eligidu nòminat e rèvocat sos componentes de sa Giunta.

Art. 123.

Ogni Regione tenet un'istatutu chi, in armonia cun sa Costituzione, nde detèrminat sa forma de governu e sos printzìpios fundamentales de organizazione e funtzionamentu. S'istatutu règulat s'esertìtziu de su deretu de iniziativa e de su referendum subra leges e providimentos amministrativos de sa Regione e sa publicazione de sas leges e de sos regulamentos regionales.

S'istatutu est aprovalu e modificadu dae su Consìgiu regionale cun lege aprovala a majoria assoluta de sos componentes suos, cun duas deliberationes imbenientes adotadas a distàntzia de unu tempus non minore de duos meses. Pro custa lege no est rechesta s'aposizione de su vistu dae parte de su Commissàriu de su Governu. Su Governu de sa Repùblica podet promòvere sa chistione de legitimidade costituzionale subra de sos istatutos regionales in dae in antis a sa Corte costituzionale intro de trinta dies dae sa publicazione issoro.

S'istatutu est sutapostu a referendum popolare si in casu mai intro de tres meses dae sa publicazione sua nde fatzat rechesta su de chimbanta unu de sos eletores de sa Regione o su de chimbe unu de sos chi component su Consìgiu regionale. S'istatutu sutapostu a referendum no est promulgadu si no est aprovalu dae sa majoria de sos votos vàlidos.

In ogni Regione, s'istatutu disciplinat su Consìgiu de sas autonomias locales, comente òrganu de consultazione intre sa Regione e sos entes locales.

Art. 124.

Abrogadu dae s'artìculu 9, comma 2, de sa lege costituzionale 18 de santugaine de su 2001, n. 3.

Art. 125.

In sa Regione sunt istituidos òrganos de giustìtzia amministrativa de primu gradu, segundu s'ordinamentu apostivigadu dae lege de sa Repùblica. Si podent istituire setziones cun sea diferente dae su cabu-de-logu de sa Regione.

Art. 126.

Cun decretu motivadu de su Presidente de sa Repùblica sunt dispostas sa sessada de su Consìgiu regionale e sa rimozione de su Presidente de sa Giunta chi apant acumpridu atos contras a sa Costituzione o violatziones de lege graes.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Sa sessada e sa rimozione podent èssere disposas finas pro resones de seguràntzia natzionale. Su decretu est adotadu a pustis de àere intesu una Commissione de deputados e senadores costituída, pro sas chistiones regionales, in sos modos apostivados cun lege de sa Repùblica.

Su Consìgiu regionale podet espressare sa discunfiàntzia a su Presidente de sa Giunta pro mèdiu de motzione motivada, sutascrita dae a su nessi su de chimbe unu de sos cumponentes suos e aprovada pro apellu nominale a majoria assoluta de sos cumponentes. Sa motzione non podet èssere posta in discussione in antis de tres dies dae sa presentazione.

S'aprovu de sa motzione de discunfiàntzia a su Presidente de sa Giunta eligidu a sufràgiu universale e diretu, e finas sa rimozione, impèigu permanente, sa morte o sas dimissiones volontàrias de isse matessi cumportant sas dimissiones de sa Giunta e sa sessada de su Consìgiu. In ogni casu sos matessi efetos cunsighent a sas dimissiones in su matessi tempus de sa majoria de sos chi cumponent su Consìgiu.

Art. 127.

Su Governu, cando aprètziet chi una lege regionale propasset sa cumpetèntzia de sa Regione, podet promòvere sa chistione de legitimidade costituzionale in dae in antis a sa corte costituzionale intro de sessanta dies dae sa publicazione sua.

Sa Regione, cando aprètziet chi una lege o un'atu chi tenet balore de lege de s'Istadu o de un'àtera Regione ledat s'isfera de cumpetèntzia sua, podet promòvere sa chistione de legitimidade costituzionale intro de sessanta dies dae sa publicazione de sa lege o de s'atu chi tenet valore de lege.

Art. 128.

Abrogadu dae s'articulu 9, comma 2, de sa lege costituzionale 18 de santugaine de su 2001, n. 3.

Art. 129.

Abrogadu dae s'articulu 9, comma 2, de sa lege costituzionale 18 de santugaine de su 2001, n. 3.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Art. 130.

Abrogadu dae s'artìculu 9, comma 2, de sa lege costituzionale 18 de santugaine de su 2001, n. 3.

Art. 131.

Sunt costituidas sas Regiones chi sighint:

Piemonte;

Badde de Aosta;

Lombardia;

Trentinu-Artu Àdige;

Vènetu;

Friuli-Venètzia Giùlia;

Ligùria;

Emìlia-Romagna;

Toscana;

Ùmbria;

Marche;

Làtziu;

Abrutzi;

Molise;

Campània;

Pùllia;

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Basilicada;

Calàbria;

Sitzilia;

Sardigna.

Art. 132.

Si podet cun lege costituzionale, a pustis de àere intesu sos Consìgios regionales, dispònner s'unione de Regiones esistenti o sa creazione de Regiones noas cun unu mìnimu de unu millione de abitanter, candu nde fatzant rechesta Consìgios comunales medas chi rapresentent a su nessi su de tres unu de sas populatziones interessadas, e sa proposta siat aprovada cun referendum dae sa majoria de sas populatziones matessi.

Si podet, cun s'aprovu de sa majoria de sas populatziones de sa Provìntzia o de sas Provìntzias interessadas e de sa Comuna o de sas Comunas interessadas espressada pro mèdiu de referendum e cun lege de sa Repùblica, a pustis de àere intesu sos Consìgios regionales, cunsentire chi Provìntzias e Comunas, chi nde fatzant rechesta, siant distacadas dae una Regione e agregadas a un'àtera.

Art. 133.

Su cambiamentu de sas tzircoscrizioni provintziales e s'istituzione de Provìntzias noas in intro de una Regione sunt apostivigados cun leges de sa Repùblica, a segus de iniziativa de sas Comunas, a pustis de àere intesu sa Regione matessi.

Sa Regione, a pustis de àere intesu sas populatziones interessadas, podet cun leges suas istituire in su territòriu suo Comunas noas e modificare sas tzircoscrizioni e denominazioni issoro.

TÌTULU VI

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

GARANTZIAS COSTITUTZIONALES

Setzione I

Sa Corte Costituzionale.

Art. 134.

Sa Corte Costituzionale giùigat:

subra sas contierras chi pertocant a sa legitimidade costituzionale de sas leges e de sos atos, chi tenent fortza de lege, de s'Istadu e de sas Regiones;

subra sos cunflitos de atribuzione intre sos poderes de s'Istadu e subra cussos intre s'Istadu e sas Regiones, e intre sas Regiones;

subra sas acusas promòvidas contras a su Presidente de sa Repùblica, sighende sa norma de sa Costituzione.

Art. 135.

Sa Corte Costituzionale est cumposta de bìndighi giùighes nominados pro unu tres unu dae su Presidente de sa Repùblica, pro unu tres unu dae su Parlamentu in setziada comuna e pro unu tres unu dae sas magistraduras supremas ordinària e amministrativas.

Sos giùighes de sa Corte Costituzionale sunt seberados intre sos magistrados finas a reposu de sas giurisditziones superiores ordinària e amministrativas, de sos professores ordinàrios de universidades in matèrias giurìdicas e de sos abogados a pustis de binti annos de esertzìtiu.

Sos giùighes de sa Corte Costituzionale sunt nominados pro noe annos, chi decurrent pro ogni unu de issos dae sa die de sa giura, e non podent èssere torrados a nominare.

A s'iscadèntzia de su tèrmine su giùighe costituzionale sessat dae sa càrriga e dae s'esertzìtiu de sas funtziones.

Sa Corte eligit intre sos cumponentes suos, segundu sas normas apostivigadas dae sa lege, su Presidente, chi abarrat in càrriga pro tres annos, e podet èssere torrada a eligire, abarrant firmos in ogni casu sos tèrmines de iscadèntzia dae s'ufitziu de giùighe.

S'ufitziu de giùighe de sa Corte no est cumpatibile cun cussu de membru de su Parlamentu, de unu Consìgiu regionale, cun s'esertzìtiu de sa professione de abogadu e cun ogni càrriga e ufiziu indicados dae sa lege.

In sos giudìtzios de acusa contras a su Presidente de sa Repùblica, intervenint, in prus a sos giùighes ordinàrios de sa Corte, sèighi membros sorteados dae un'elencu de tzitadinos chi tenent sos rechisitos pro s'elegibilidade a senadore, chi su Parlamentu cumpilat ogni noe annos pro mèdiu de eletzione cun sas matessi modalidades apostivigadas pro sa nòmina de sos giùighes ordinàrios.

Art. 136.

Cando sa Corte deccrarat s'illegitimidade costituzionale de una norma de lege o de atu chi tenet fortza de lege, sa norma sessat de tènnere eficatzidade dae sa die imbeniente a sa publicatzione de sa detzisione.

Sa detzisione de sa Corte est publicada e comunicada a sas Càmeras e a sos Consìgios regionales interessados, a tales chi, si in casu mai l'aprètzient netzessàriu, providant in sas formas costituzionales.

Art. 137.

Una lege costituzionale apostivigat sas conditziones, sas formas, sos tèrmines de proponibilidade de sos giudìtzios de legitimidade costituzionale, e sas garantzias de indipendèntzia de sos giùighes de sa Corte.

Cun lege ordinària sunt apostivigadas sas àteras normas netzessàrias pro sa costituzione e su funtzionamentu de sa Corte.

Contras sas detzisiones de sa Corte Costituzionale no est ammittida peruna impugnatzione.

Setzione II

Revisione de sa Costituzione. Leges costituzionales.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

Art. 138.

Sas leges de revisione de sa Costituzione e sas àteras leges costituzionales sunt adotadas dae ogni Càmera cun duas deliberatziones imbenientes cun una distàntzia de tempus non minore de tres meses, e sunt aprovadas a majoria assoluta de sos cumponentes de ogni Càmera in sa de duas votatziones.

Sas leges matessi sunt sutapostas a referendum popolare cando, intro de tres meses dae sa publicatzione issoro, nde fatzant dimanda su de chimbe unu de sos membros de una Càmera o chimbe ghentos mìgia eletores o chimbe Consìgios regionales. Sa lege sutaposta a referendum no est promulgada, si no est aprovada dae sa majoria de sos votos vàlidos.

Non si faghet su referendum si sa lege est istada aprovada in sa segunda votazione dae ogni una de sas Càmeras a majoria de sos de tres duos de sos cumponentes suos.

Art. 139.

Sa forma republicana non podet èssere ogetu de revisione costituzionale.

DISPONIMENTOS TRANSITÒRIOS E FINALES

Cun s'intrada in vigèntzia de sa Costituzione su Capu provisòriu de s'Istadu esèrtzitat sas atributziones de Presidente de sa Repùblica e nde leat su titulu.

II

Si a sa data de s'elezione de su Presidente de sa Repùblica non sunt costituitos totu sos Consìgios regionales, partètzipant a s'elezione sos cumponentes de sas duas Càmeras ebbia.

III

Pro sa prima cumposizione de su Senadu de sa Repùblica sunt nominados senadores, cun decretu de su Presidente de sa Repùblica, sos deputados de s'Assemblea Costituente chi tenent sos requisitos de lege pro èssere senadores e chi:

sunt istados presidentes de su Cònsigliu de sos Ministros o de Assembleas legislativas;

ant fatu parte de su Senadu sessadu;

ant tentu a su nessi tres eletziones, incluida cussa a s'Assemblea Costituente;

sunt istados declarados decadidos in sa setziada de sa Càmera de sos deputados de su 9 de santandria de su 1926;

ant ischitidu sa pena de s'impresonamentu no inferiore a chimbe annos in segus a cundenna de su tribunale ispetziale fascista pro sa defensa de s'Istadu.

Sunt nominados in prus senadores, cun decretu de su Presidente de sa Repùblica, sos membros de su Senadu sessadu chi ant fatu parte de sa Consulta Nazionale.

A su deretu de èssere nominados senadores si podet rinunziare in antis de sa firma de su decretu de nòmina. S'atzetazione de sa candidadura a sas eletziones politicas cumportat sa rinùntzia a su deretu de nòmina a senadore.

IV

Pro sa prima eletzione de su Senadu su Molise est consideradu comente Regione a parte, cun su nùmeru de sos senadores chi li tocat in base a sa populazione sua.

V

Su disponimentu de s'art. 80 de sa Costituzione, pro su chi pertocat sos tratados internatzionales chi cumportant càrrigos a sas finàntzias o modificatziones de lege, tenet efetu dae sa data de convocazione de sas Càmeras.

VI

Intro de chimbe annos dae s'intrada in vigèntzia de sa Costituzione si protzedit a sa revisione de sos òrganos ispetziales de giurisditzione a su presente existentes, francu sas giurisditziones de su Consìgiu de Istadu, de sa Corte de sos contos e de sos tribunales militares.

Intro de un'annu dae sa matessi data si providit cun lege a su riòrdinu de su Tribunale supremu militare in relata a s'artìculu 111.

VII

Fintzas a cando non siat emitida sa lege noa subra de s'ordinamentu giudiziàriu in cunformidade cun sa Costituzione, si s'inghet a respetare sas normas de s'ordinamentu in vigèntzia.

Fintzas a cando no intret in funtzione sa Corte costituzionale, sa detzisione de sas contieras indicadas in s'art. 134 si faghet in sas formas e in sos limites de sas normas chi esistint in antis a s'intrada in vigèntzia de sa Costituzione.

VIII

Sas eletziones de sos Consìgios regionales e de sos òrganos eletivos de sas amministratziones provintziales sunt convocadas intro de un'annu dae s'intrada in vigèntzia de sa Costituzione.

Leges de sa Repùblica règulant pro ogni ramu de s'amministratzione pùblica su passàgiu de sas funtziones istatales atribuidas a sas Regiones. Fintzas a cando non si siat provididu a su riòrdinu e a sa distributzione de sas funtziones amministrativas intre sos entes locales abarrant a sas Provintzias e a sas Comunas sas funtziones chi esèrtziant a su presente e sas àteras de sas cales sas Regiones deleghent a issas s'esertzìtziu.

Leges de sa Repùblica règulant su passàgiu a sas Regiones de funtzionàrios e dipendenti de s'Istadu, finas de sas amministratziones tzentrales, chi siat netzessàriu pro more de s'ordinamentu nou. Pro sa formatzione de sos ufìtzios issoro sas Regiones depent, francu in sos casos de netzessidade, leare su personale issoro dae cussu de s'Istadu e de sos entes locales.

IX

Sa Repùblica, intro de tres annos dae s'intrada in vigèntzia de sa Costituzione, adèguat sas leges suas a sas esigèntzias de sas autonomias locales e a sa cumpetèntzia legislativa atribuida a sas Regiones.

X

A sa Regione de su Friuli-Venètzia Giùlia, de sa cale a s'art. 116, s'àplicant a manera preventiva sas normas generales de su Titulu V de sa parte segunda, abarrende firma sa tutela de is minorias linguísticas in cunformidade cun s'art. 6.

XI

Fintzas a chimbe annos dae s'intrada in vigèntzia de sa Costituzione si podent, cun leges costituzionales, formare àteras Regiones, a modificatzione de s'elencu de su cale a s'art. 131, finas sena su cuncursu de sas conditziones rechestas dae su primu comma de s'articulu 132, abarrende firmu nointames s'òbligu de intèndere sas popolatziones interessadas.

XII

Est proibida s'organizatzione a nou, in cale si siat forma, de su partidu fascista sessadu.

In dèroga a s'articulu 48, sunt apostivigadas cun lege, pro non prus de unu cuincuènniu dae s'intrada in vigèntzia de sa Costituzione, limitatziones momentàneas a su deretu de votu e a s'elegibilitàde pro sos capos responsàbiles de su regime fascista.

XIII

Sos benes, chi s'agatant in su territòriu natzionale, de sos ex res de Domo Savòia, de sas mugeres issoro e de sos dissidentes mascros issoro, sunt atribuidos a s'Istadu. Sos trasferimentos e sas costituziones de deretos reales subra sos benes matessi, chi siant acuntèssidos a pustis de su 2 de làmpadas de su 1946, sunt nullos.

XIV

Sos titulos nobiliares non sunt reconnotos.

Sos predicados de cussos chi esistint in antis de su 28 de santugaine de su 1922 balent comente parte de su nùmene.

S'Òrdine mauritzianu est mantènnidu comente ente ospedalieru e funtzionat in sos modos apostivigados dae sa lege.

Sa lege règulat sa sopressione de sa Consulta aràldica.

XV

Cun s'intrada in vigèntzia de sa Costituzione si cunsiderat cunvertidu in lege su decretu legislativu de su logutenente 25 de làmpadas 1944, n. 151, subra s'ordinamentu provisòriu de s'Istadu.

XVI

Intro de un'annu dae s'intrada in vigèntzia de sa Costituzione si protzedit a sa revisione e a sa coordinatzione cun issa de sas leges costituzionales antepostas chi non siant istadas finas a como abrogadas a manera esplitzita o implìtzita.

XVII

S'Assemblea Costituente at a èssere convocada dae su Presidente suo pro deliberare, intro de su 31 de ghenàrgiu 1948, subra sa lege pro s'elezione de su Senadu de sa Repùblica, subra sos istatutos regionales ispetziales e subra sa lege pro s'imprenta.

Fintzas a sa die de sas eleziones de sas Càmeras noas, s'Assemblea Costituente podet èssere convocada, cando nche siat netzessidade de deliberare in sas matèrias atribuidas a sa cumpetèntzia sua dae sos articulos 2, primu e segundu comma, e 3, comma primu e segundu, de su decretu legislativu 16 martzu 1946, n. 98.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

In custu perìodu sas Commissiones permanentes abarrant in funtzione. Cussas legislativas torrante a imbiare a su Governu sos disinnos de lege, a issas trasmìtidos, cun osservatziones e propostas dàbiles de emendamentos.

Sos deputados podent presentare a su Governu interrogatziones cun rechesta de risposta iscrita.

S'Assemblea Costituente, a sos efetos de sos cales a su segundu comma de custu articulu, est convocada dae su Presidente suo, a segus de rechesta motivada de su Governu o de a su nessi dughentos deputados.

XVIII

Custa Costituzione est promulgada dae su Capu provisòriu de s'Istadu intro de chimbe dies dae s'aprovu suo dae parte de s'Assemblea Costituente, e intrat in vigèntzia sa prima die de ghenàrgiu 1948.

Su testu de sa Costituzione est depositadu in sa sala comunale de ogni Comuna de sa Repùblica pro nch'abarrare espostu, pro totu s'annu 1948, a tales chi ogni tzitadinu lu potzat connòschere.

Sa Costituzione, frunida de su sègliu de s'Istadu, at a èssere insertada in sa Regorta ufiziale de sas leges e de sos decretos de sa Repùblica.

Sa Costituzione at a dèpere èssere a manera fidele rispetada comente lege de fundamentu de sa Repùblica dae totu sos tzitadinos e dae sos òrganos de s'Istadu.

Roma, sa die 27 de nadale 1947.

ENRICO DE NICOLA

Contrafirmant:

Su Presidente de s'Assemblea Costituente :

UMBERTO TERRACINI

Su Presidente de su Consìgiu de sos Ministros:

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA

DE GASPERI ALCIDE

Vistu: su Bardasèglios GIUSEPPE GRASSI